

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השטרות: אחת, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראש = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי ממשותף; מראש טפאא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מראש תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדר שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר"י שיעמאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 בבלי גיטין עו - עז

דברים ראה טו,ט: השקמר לך פן יהיה דבר עם-לבבך בליעל לאמר קרבה שנת-השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל-ה' והנה בך חטא:

[בבלי מכות ג,ג] ... אמר ליה שמואל לרב מתנה לא תיתביב אכרעיך עד דמפרשת לה להא שמעתא מנא הא מילתא דאמור רבנן המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל' יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה א"ל דכתיב קרבה שנת-השבע שנת השמטה

ממשמע שנאמר קרבה שנת-השבע איני יודע שהיא שנת שמטה? אלא מה תלמוד לומר שנת השמטה לומר לך [יש] שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשוב שנה

[הרב ע' שטיינזולץ] לפני שנת השבע יש גם זמן אחר שהוא כעין שנת שמטה, שאין רשאי לתבוע את חובו מפרש רב מתנה: יש עוד כעין שנה של שמטה שבה אין גובים חובות והיא הזמן בין מתן הלוואה לבין הזמן שבו מותר למלוה לתבוע מן הלווה לשלם חובו וזמן זה אינו שנה שלימה אלא הזמן הקצר הנחשב כשנה שהרי אמרו ששלושים יום בשנה נחשב שנה

[דברים ראה טו,ט] השקמר לך - מונח פוז פן יהיה דבר - מונח תלישא-קטנה ... קרבה שנת-השבע שנת השמטה - מונח זרקא מונח סגול, תלישא-קטנה תרמו שיעור של זמן נוסף הנלמד מ- קרבה שנת-השבע שנת השמטה .

[התורה'מ (מלבי"ם) ספרי קלז] קרבה שנת-השבע שנת השמטה זו היא שאמר רבי יוסי הגלילי אם שבע שנים לכל אחד ואחד היא קרבה? אמור מעתה שבע שנים לכל העולם.

[דברים ראה טו,ט] שנת-השבע - מקף כרב-מצב משמעות "שנת-השבע" (א) שבע שנים לכל אחד ואחד כמו יציאת עבד עברי בהגיע שנה שביעית לעבדותו (ב) שבע שנים לכל העולם כמו בהגיע שנת השמיטה. ב-[דברים ראה טו,ט] הכוונה למצב (ב) שבע שנים לכל העולם.

[בבלי ראש השנה י] שלושים יום בשנה חשיב שנה . מובאים שני מקורות לרעיון ש-30 יום בשנה חשיב כשנה. [ספרא פרשתא א] [פרק א] ו] (א) ומנין לשלושים יום לפני ראש השנה הרי הם ככל השנה תלמוד לומר [ויקרא בהר כה,ד] ובשנה השביעית שבת שבתוך יהיה לארץ. [בבלי מכות ג,ג] דורש מהכתוב [דברים ראה טו,ט] שנת השמטה לומר לך [יש] שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשוב שנה .

תבנית הטעמים של [דברים ראה טו,ט] קרבה שנת-השבע שנת השמטה - מונח זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין או גורע ממין הענין מן הענין. כתוב זה מלמד על תוספת או גריעה של שיעור זמן. הרמז לדרישת שיעור נמצא בתבנית הטעמים של הכתוב [דברים ראה טו,ט] פן יהיה דבר - מונח תרסא בתפקיד שלפחות שני תפקידי תרסא, אפשר שאחד הוא שיעור הזמן שגורעים או מוסיפים ובנושא או נושאים מסוימים, שיש לו הלכה או הלכות כמו תקופה של שנה. שיעור הזמן ב-[בבלי מכות ג,ג] הוא שחודש בשנה נחשב כשנה בנושא גביית חוב המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום.

הרחבה מנושא הפסוק למקומות אחרים בתורה.

תבנית הטעמים של הכתוב [דברים ראה טו,ט] השקמר לך - מונח פוז בתפקיד לפחות שני תפקידי פוז, (א) העברת הרעיון של הרחבת מושג שנת השמיטה לשימטת לכספים שב-[דברים ראה טו,ט] במובן של דחיית גביית חוב לשלושים יום מתאריך הלוואה. שנת השמיטה מורחבת לחול לפחות חודש קודם לסיום השנה הששית, (מבחינת השנה הששית זאת גריעת חודש) למניעת שתילת עצים קודם לשנת שמיטה. ומזה גורע מן השלוש השנים המלאות של שנות ערלה כי החודש שלפני ראש השנה של השנה השביעית ושל כל ראש שנה נחשב כשנה לנטיעה. כמו-כן יש תוספת זמן אחר שנת שמיטה לפירות שחננטו בשנת השמיטה. לענין מנין שנות ערלה שלושים יום קודם לראש השנה עולים (נחשבים) לשנה;לנטיעה קודם לשנת שמיטה עד ט"ו במנחם-אב כדי ליתן לשתיל להיקלט בקרקע במשך שבועיים ואז מגיעים לשלושים יום קודם לראש השנה של שנת השמיטה.

השקמר לך - מונח פוז בתפקיד לפחות שני תפקידי פוז, (ב) העברת הרעיון של הרחבת שנה בתקופת זמן חלקית כמו חודש לנושא תחולת גיטין בעתיד. עיון בשילוב טעמי פוז תרסא זרקא סגול [בבלי גיטין עז,א]

... ת"ר: לאחר שבע שמיטה) - (נותנים לו) שנה (נוספת), לאחר שנה - (נותנים לו) חדש (נוסף), לאחר חדש - (נותנים לו) שבת (נוספת). לאחר שבת, מאי? יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי, ואמרי לה רבי אסי קמיה דרבי יוחנן וקאמר: חד בשבא, ותרי, ותלתא - בתר שבתא, ארבעה, וחמשה ומעלי שבתא - קמי שבתא. תניא, רבי אומר: לאחר הרגל - שלושים יום. נפק ר' חייא דרשה משמיה דרבי וקלסוה. משמיה דרביים - ולא קלסוה; אלמא לית הילכתא כוותיה. הדרן עלך מי שאחזו.

אפשר שתוספות הזמן נלמדות מדרישה ע"פ תבניות הטעמים בפסוק

[דברים ראה טו,ט] השקמר לך פן יהיה דבר עם-לבבך בליעל לאמר קרבה שנת-השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל-ה' והנה בך חטא:

[בבלי ראש השנה י] שלושים יום בשנה חשיב שנה . מובאים שני מקורות לרעיון ש-30 יום בשנה חשיב כשנה. [ספרא פרשתא א] [פרק א] ו] (א) ומנין לשלושים יום לפני ראש השנה הרי הם ככל השנה תלמוד לומר [ויקרא בהר כה,ד] ובשנה השביעית שבת שבתוך יהיה לארץ. [בבלי מכות ג,ג] דורש מהכתוב [דברים ראה טו,ט] שנת השמטה לומר לך [יש] שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשוב שנה .

אפשר כי פן יהיה דבר - מונח תרסא בתפקיד שלפחות שני תפקידי תרסא, כאן אפשר שאחד הוא שיעור זמן חודש שנחשב לשנה. השקמר לך - מונח פוז בתפקיד לפחות שני תפקידי פוז, אפשר שאחד מעביר את הרעיון של יחידת זמן חלקית מיחידת זמן הגדולה ממנו שתחשב להלכה כמו יחידת הזמן הגדולה. ב-[בבלי גיטין עז,א] אלו יחידות זמן להאריך זמן לתחולת גט. ת"ר: לאחר שבע (עד סוף שנת שמיטה) - (נותנים לו) שנה (נוספת), לאחר שנה - (נותנים לו) חדש (נוסף), לאחר חדש - (נותנים לו) שבת (נוספת). לאחר שבת (נותנים לו עד שלשה ימים) חד בשבא, ותרי, ותלתא - בתר שבתא,